

2A WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING

Weerstandsvermogen

Het **weerstandsvermogen** wordt als volgt gedefinieerd:

'Het vermogen van de gemeente Urk om (onverwachte) verliezen en incidentele financiële tegenvallers op te kunnen vangen, zonder dat de continuïteit of de dienstverlening van de organisatie direct in gevaar komt of financiële noodmaatregelen nodig zijn.'

De **beschikbare weerstandscapaciteit** wordt gedefinieerd als:

'Het geheel aan beschikbare en vrij aanwendbare financiële middelen om mogelijke risico's met financieel gevolg op te kunnen vangen.'

Een **risico** kan worden ervaren als:

'Een fenomeen dat latent aanwezig is en dat met een bepaalde kans tot (negatieve) gevolgen voor ons dagelijks functioneren kan leiden.'

De **benodigde weerstandscapaciteit** wordt berekend aan de hand van het totaal van de geïnventariseerde en gekwantificeerde risico's.

Nota beleidskaders risicomanagement en weerstandsvermogen

In de raadsvergadering van 13 december 2012 heeft uw raad de Nota beleidskaders risicomanagement en weerstandsvermogen 2013 vastgesteld. In deze paragraaf weerstandsvermogen wordt aan de door uw raad vastgestelde beleidskaders invulling gegeven (voor zover in dit kader van toepassing). Het weerstandsvermogen wordt vertaald in een ratio waarbij de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald.

$$\text{Weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

Om de ratio voor het weerstandsvermogen te beoordelen wordt gebruik gemaakt van onderstaande waarderingstabel. Deze ratio moet in ieder geval hoger zijn dan 1,0 (waarderingcode C).

Waarderingscode	Ratio	Betekenis
A	> 2,0	Uitstekend
B	1,4 tot 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 tot 1,4	Voldoende
D	0,8 tot 1,0	Matig
E	0,6 tot 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Inventarisatieschema

act. begroting 2017

begroting 2018

Omschrijving	act. begroting 2017			begroting 2018		
	Beschikbare weerstandscapaciteit	Benodigde weerstandscapaciteit	Ratio	Beschikbare weerstandscapaciteit	Benodigde weerstandscapaciteit	Ratio
Incidenteel weerstandsvermogen						
weerstandsvermogen algemene dienst	9.182	2.691	3,4	8.267	2.468	3,3
weerstandsvermogen grondexploitatie	3.500	3.223	1,1	3.500	2.873	1,2
Totaal	12.682	5.914	2,1	11.767	5.341	2,2

Structureel weerstandsvermogen

weerstandsvermogen algemene dienst	45,3	0	45,3	0
------------------------------------	-------------	----------	-------------	----------

Het incidentele weerstandsvermogen van de algemene dienst is met een ratio van 3,3 **uitstekend**. Het incidentele weerstandsvermogen van de grondexploitatie is met momenteel 1,2 **voldoende**. Het is verdedigbaar om als 'de nood aan de man is' de beschikbare weerstandscapaciteit van beide onderdelen bij elkaar te voegen. Wanneer beide ratio's worden samengevoegd komt de totale ratio uit op 2,2; hetgeen **uitstekend** is om de niet gekwantificeerde incidentele risico's van de gehele organisatie op te vangen.

Het structurele weerstandsvermogen is **uitstekend** daar de ombuigingen naar nihil zijn gebracht. Hierdoor kan de beschikbare incidentele weerstandscapaciteit volledig benut kan worden. Het structurele weerstandsvermogen blijft de komende tijd de nodige aandacht en prioriteit krijgen.

Gelet op het bovenstaande en er tevens van uitgaande dat niet alle risico's zich gelijktijdig voordoen wordt het totale weerstandsvermogen (incidenteel en structureel) op **uitstekend** geschat. Dit neemt echter niet weg dat het huidige vermogen wel (in voldoende mate) intact en beschikbaar moet blijven. Ervan uitgaande dat de bezuinigingsmaatregelen grotendeels zijn gerealiseerd is er sprake van ruim voldoende structureel weerstandsvermogen.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De omvang van de weerstandscapaciteit is van belang voor de beoordeling van de financiële positie van de gemeente. De weerstandscapaciteit omvat de mogelijkheden voor een gemeente om financiële tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen en bestaat (indien aan de orde) uit de volgende onderdelen:

- a. De Algemene reserve (algemene weerstandsreserve algemene dienst);
- b. De bestemmingsreserves die dienen ter egalisatie van de volgende specifieke begrotingsposten: Sociale uitkeringen (WWB), Maatschappelijke ondersteuning (WMO), Sociale werkvoorziening (WSW) en reserve Sociaal domein;
- c. De ruimte op de begroting;
- d. De onbenutte belastingcapaciteit;
- e. De reserve Grondzaken (algemene weerstandsreserve grondexploitatie);

Hieronder worden deze componenten nader beschouwd:

a. De algemene reserve (algemene weerstandsreserve algemene dienst)

Voor de bepaling van de weerstandscapaciteit van de algemene dienst is de hoogte van het vrije deel van de algemene reserve (algemene weerstandsreserve algemene dienst) van belang. De geraamde stand per ultimo 2018 van het vrij aanwendbare deel van de algemene reserve bedraagt € 2.844.300.

b. De bestemmingsreserves die dienen ter egalisatie van de volgende specifieke begrotingsposten: Sociale uitkeringen (WWB), Maatschappelijke ondersteuning (WMO), Sociale werkvoorziening (WSW) en reserve Sociaal domein.

Deze bestemmingsreserves dienen ter jaarlijkse egalisatie van de geraamde baten en lasten van de betreffende doeleinden. Vanuit dat oogpunt kunnen deze reserves dan ook worden meegenomen bij de bepaling van de weerstandscapaciteit van de algemene dienst. Het niet bekleemde deel van de geraamde stand van deze **specifieke bestemmingsreserves** bedraagt per ultimo 2018: € 5.337.700.

c. De ruimte op de begroting

Bij de bepaling van structurele ruimte op de begroting wordt uitgegaan van de opgestelde MJB 2018-2021. De exploitatie geeft alleen structurele vrije ruimte op de volgende post:

- Stelpost voor onvoorzien uitgaven;

In de begroting is voor dekking van onvoorzien uitgaven een structureel gelijkblijvende stelpost opgenomen van € 45.300 (vanaf 2020: € 157.000). Er zijn nog wel andere stelposten geraamd binnen de begroting. Deze stelposten zijn echter allemaal aangewezen voor specifieke doeleinden.

Structurele exploitatieruimte

Op basis van BBV dient de structurele exploitatieruimte als volgt te worden weergegeven:

Omschrijving (excl. incidenteel)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
A. totaal structurele lasten	39.986.370	45.457.621	39.976.271	40.381.822	40.669.109	41.234.366
B. totaal structurele baten	46.389.618	43.844.199	40.509.733	40.963.065	41.267.945	41.659.381
C. totaal structurele toevoeging aan reserves	1.329.995	3.260.555	355.367	358.754	362.185	361.857
D. totaal structurele onttrekkingen aan reserves	631.274	5.033.240	213.687	208.687	203.687	198.687
E. totaal baten (na bestemming)	50.047.234	49.308.099	47.096.354	45.785.265	43.841.221	44.409.898
Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/E*100%	11,40%	0,32%	0,83%	0,94%	1,00%	0,59%

d. De onbenutte belastingcapaciteit

Bij het redelijk peil van de eigen inkomsten gaat het om de opbrengst van de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolrechten. De laatste twee dienen in principe 100% kostendekkend te zijn en het percentage voor het heffen van OZB dient in dat geval minimaal 20% hoger te zijn dan het landelijk gemiddelde ofwel gelijk of hoger dan het "toelatingstarief". Dit tarief staat jaarlijks vermeld in de mei/junicirculaire.

In tabel 1.2 is de berekening van het 'gewogen gemiddelde OZB-tarief' voor de toelating tot artikel 12 voor de gemeente Urk opgenomen. Eventuele onderdekking bij reiniging of riolering moet worden gecompenseerd door een hoger gewogen gemiddeld OZB-tarief.

Tabel 1.2 Berekening werkelijk gewogen gemiddelde OZB-tarief voor toelating tot artikel 12

WOZ-waarde woningen	1.158.500.000	A
WOZ-waarde niet woningen, eigenaren en gebruikers samen	617.500.000	B
OZB-opbrengst o.b.v. totaal WOZ-waarde	3.736.343	C
Onderdekking reiniging/afvalstoffen	0	D
Onderdekking riolering	0	E
OZB-opbrengst gecorrigeerd voor onderdekking	3.736.343	F = C-D-E
Gewogen gemiddelde OZB-tarief	0,2104	= F/(A+B+B)*100

Wanneer het berekende gemiddelde OZB-tarief voor de gemeente lager is dan het percentage voor toelating tot artikel 12 is er in principe sprake van een onbenutte belastingcapaciteit, immers een verhoging van het OZB-percentage zal nodig zijn om voor een aanvullende uitkering in aanmerking te komen. In tabel 1.3 is bij benadering aangegeven welke opbrengst deze verhoging genereert. In dit rapport is ervoor gekozen het verschil in percentage te vermenigvuldigen met de WOZ-waarde van de woningen + de WOZ-waarde van de niet-woningen. Bij een daadwerkelijke aanvraag zal een meer nauwkeurige berekening aan de orde zijn.

Tabel 1.3 Onbenutte belastingcapaciteit t.o.v. "artikel-12 norm"

OZB-percentage van de WOZ-waarde voor toelating art.12	0,1889%
Werkelijk gewogen % WOZ-waarde gemeente	0,2104%
Vershil	-0,0215%
Onbenutte belastingcapaciteit	-381.479

Het is duidelijk dat wij geen onbenutte capaciteit hebben inzake OZB, riool- en afvalstoffenheffing.

e. De reserve Grondzaken (algemene weerstandsreserve grondexploitatie)

Voor de bepaling van de weerstandscapaciteit is van belang de hoogte van het vrije deel van de reserve Grondzaken (algemene weerstandsreserve grondexploitatie). De geraamde stand per ultimo 2018 van het vrij aanwendbare deel van de reserve grondzaken, bedraagt € 3.500.000 (2016: € 3.079.300).

Recapitulatie

Bij bepaling van de weerstandscapaciteit wordt onderscheid gemaakt tussen de "algemene dienst" en de "grondexploitatie". Door de naamgeving van de reserves ligt dit ook voor de hand. Daarbij is niet gezegd dat tegenvallers onderling niet gecompenseerd zouden kunnen worden. Formeel is er immers sprake van één gemeente.

Weerstandscapaciteit algemene dienst:

- algemene reserve	2.843.300
- bestemmingsreserves, ter egalisatie van begrotingsposten	<u>5.377.400</u>
Totaal	<u>€ 8.221.700</u> (incidenteel)
- ruimte op de begroting (onvoorzien)	45.300
- onbenutte belastingcapaciteit (OZB)	0
- onbenutte belastingcapaciteit (begraafrechten)	<u>0</u>
Totaal	<u>€ 45.300</u> (structureel)

De bovengenoemde bedragen (ad € 8.241.200 en € 45.300) geven het vermogen van de gemeente weer om eventueel in "slechte tijden" binnen de "algemene dienst" maatregelen te treffen om incidentele financiële en structurele tegenvallers binnen de begroting op te kunnen vangen.

Weerstandscapaciteit grondexploitatie:

- reserve grondzaken	<u>3.500.000</u>
Totaal	<u>€ 3.500.000</u> (incidenteel)

Dit bedrag geeft het vermogen van de gemeente weer om eventueel in "slechte tijden" de financiële tegenvallers van de grondexploitatie op te kunnen vangen.

Risico-inventarisatie (berekening benodigde weerstandscapaciteit)

Een risico is de onzekerheid (kans) dat een gebeurtenis met (negatieve) gevolgen zich voordoet. Risicomanagement komt dus op de eerste plaats. Pas als een risico, ondanks de inspanningen op het gebied van risicomanagement, toch optreedt en negatieve financiële gevolgen heeft voor de gemeente, dan komt het weerstandsvermogen in beeld. Het weerstandsvermogen (beschikbare weerstandscapaciteit) wordt gerelateerd aan de benodigde weerstandscapaciteit welke wordt berekend aan de hand van het totaal van de geïnventariseerde en gekwantificeerde risico's.

In dit hoofdstuk worden de risico's van de gemeente op een rij gezet en ingedeeld in de volgende risicocategorieën:

- Algemeen
- Concreet
- Specifiek

Uitgangspunt bij het bepalen van de risico's is het gegeven dat ze nooit allemaal tegelijk en met een maximale omvang zullen optreden. In een risicoprofiel van meerdere risico's is het ondenkbaar dat ze tegelijk in één jaar zullen optreden. Sommige risico's zullen zich nooit voordoen, terwijl andere zich daarentegen in hun maximale omvang manifesteren.

In dit hoofdstuk worden allereerst de algemene risico's zoveel mogelijk in beeld gebracht. Voor algemene risico's worden in de regel geen afzonderlijke reserves aangehouden. De concrete risico's zijn in principe zoveel mogelijk gedekt door de aanwezige reserves en voorzieningen. De nadruk zal voor de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit op de gemeentelijk specifieke risico's komen te liggen.

Algemene risico's

Algemene risico's zijn voor de gemeente aan te merken als normale risico's. De algemene risico's worden onderstaand benoemd omdat deze risico's in de toekomst voor de gemeente Urk specifieke risico's kunnen worden. Voor specifieke risico's zal vervolgens weerstandsvermogen moeten worden opgebouwd.

Daarbij zou het geheel van algemene risico's bij de gemeente Urk aanleiding kunnen zijn voor het vormen of in standhouden van een minimaal algemeen weerstandsvermogen, los van de hierna te behandelen specifieke risico's.

De volgende algemene risico's worden gesignaleerd:

- **Economische conjunctuur**
Een economisch herstel lijkt ingezet. Voorzichtigheid blijft geboden. Een langdurige recessie heeft gevolgen voor de gemeentebegroting. Met name aan de opbrengstenkant brengt dit risico's met zich mee. Te denken valt aan de lagere opbrengsten wegens: leges bouwactiviteiten, verhuur van gronden en gebouwen, etc.
- **Grondverkopen (grondexploitatie)**
Met betrekking tot risico inschatting van de grondverkopen in het kader van de grondexploitatie is een splitsing gemaakt tussen de werkelijke boekwaarde van de complexen van het voorafgaande jaar en de geplande uitgaven voor het komende jaar. Het eerste onderdeel is een vaststaand gegeven. Op basis hiervan is dit dan ook weergegeven bij de specifieke risico's. Het tweede onderdeel is een nog niet geheel vaststaand gegeven. De jaarschijf van de begroting is, op basis daarvan, dan ook weergegeven bij de algemene risico's (wordt beschouwd als een algemeen begrotingsrisico). Met betrekking tot de grondexploitatie kan worden meegedeeld dat deze goed loopt. Met het oog op de toekomst zijn op 4 oktober 2017 de gronden voor Schokkerhoek aangekocht voor € 16,5 miljoen. Verder kan nog worden meegedeeld dat alle exploitaties jaarlijks worden bijgesteld en dat eventuele verwachte verliezen op dat moment worden genomen (ten laste van de reserve grondzaken wordt een voorziening ingesteld).
- **Renteontwikkelingen**
Op dit moment zijn de rentetarieven erg laag. De gemeente loopt hier risico wanneer als gevolg van economische en monetaire ontwikkelingen de rente gaat stijgen. De door ons gehanteerde algemene rekenrente voor investeringen van 3% is echter nog zonder meer goed te noemen.
- **Algemene uitkering uit het Gemeentefonds, waarbij sprake is van de volgende ontwikkelingen:**
De septembercirculaire sluit positiever af dan in de meicirculaire was voorzien. Dit wordt met name veroorzaakt door ten eerste overheveling van de verwachte onderschrijving op het btw-compensatiefonds naar het gemeentefonds en ten tweede een bijgestelde ontwikkeling van het accres.
Voor wat betreft het btw-compensatiefonds verwacht het rijk dus dat gemeenten minder dan het vastgesteld plafond gaan declareren. In de toekomst kan dit natuurlijk ook andersom gaan gelden. Het accres betreft de werking van de normeringssystematiek, waarbij de hoogte van het gemeentefonds gekoppeld is aan de rijksbegroting. Het blijkt de laatste jaren toch steeds dat een eerder verwacht accres achteraf toch weer negatief wordt bijgesteld. Daar hebben we geen invloed op. Onduidelijk is wat de financiële gevolgen voor de gemeenten zijn op grond van het nieuwe kabinetsbeleid.
- **Provinciaal beleid**
Dit kan met name risico's met zich meebrengen bij het realiseren van projecten.
- **Decentralisaties**
Met ingang van 2015 heeft de gemeenten belangrijke verantwoordelijkheden op de gebieden Wmo 2015, jeugd en participatie, waarvoor middelen worden toegevoegd aan de integratie-uitkering sociaal domein, dat onderdeel uitmaakt van het gemeentefonds. Het gemeentelijk aandeel voor de Wmo 2015 en jeugd in 2015 is op basis van de historische situatie bepaald. Bedoeling is om 10% van de toegekende bedragen te reserveren als noodfonds. Recent waren berichten in de pers verschenen over het objectieve verdeelmodel voor de nieuwe WMO. Inmiddels is de tabel met bedragen per gemeente ook gepubliceerd via de septembercirculaire gemeentefonds. Urk is de grootste nadeelgemeente. Ten opzichte van het historisch verdeelmodel, op basis waarvan wij € 2.871.681 ontvangen, levert het objectieve model, op basis waarvan ons slechts € 1.214.680 is toebedeeld, ons vanaf 2018 een nadeel op van € 1.657.000 (53%). Deze ontwikkeling vormt een aanzienlijk risico.
- **EMU-norm**
Bij overschrijding van de norm van 3% kan de minister boetes opleggen. Dit is gebaseerd op het voorstel inzake de Wet HOF. Op basis van het voorstel is de maatregel in 2014 ingevoerd. Een boete

bij overschrijding van het plafond van het EMU-tekort van de gezamenlijke gemeenten behoort tot de mogelijkheden.

- Organisatierisico's

De gemeente heeft op dit moment de volgende risico's verzekerd: aansprakelijkheid (wettelijk, bestuurders en werkgever), politiek molest, risico's bij de bouw, brand en storm (gebouwen en inventaris), het wagenpark, materieel buitendienst, transport kunst, ongevallen, verhaalswet ongevallen ambtenaren, rechtsbijstand, collegebescherming, computers, instrumenten/apparaten en fraude. De financiële gevolgen in het geval van kortstondige ziekte of ontslag van personeel kunnen niet verzekerd worden.

- Open einde regelingen

Door de economische ontwikkelingen kunnen aanspraken op verschillende regelingen toenemen. De uitgaven voor bijstand en minima kunnen daardoor stijgen. Bij de WMO blijkt het ook moeilijk te zijn om de uitgaven 'in toom' te houden. De gemeente loopt hier financiële risico's. Voor de Sociale uitkeringsregelingen (voorheen WWB), WMO en de WSW zijn inmiddels egalisereserves gevormd. Deze reserves kunnen tegenvallende resultaten gedurende een aantal jaren opvangen.

- Deelnemingen

Met betrekking tot het rendement uit deelnemingen (dividenduitkeringen) is in de begroting een realistisch saldo opgenomen. Verder kan nog worden vermeld dat de diverse opbrengsten "voorzichtig" zijn geraamd.

- Verbonden partijen (subsidies o.b.v. gemeenschappelijk regelingen)

In dit kader kan met name de werkvoorzieningstaak worden genoemd. Het Concern voor Werk is werkzaam op dit terrein. De werkvoorziening is de komende jaren geconfronteerd met grote rijkskortingen en ook de toekomst is niet rooskleurig. Als er tekorten gaan ontstaan, zal de gemeente daarvoor aangesproken worden. Om deze eventueel op te kunnen vangen is echter een egalisereserve gevormd. Deze reserve heeft per ultimo 2018 een saldo van € 750.000.

Bij het opstellen van de begroting 2017 van CvW is de Wsw-subsidie gebaseerd op de realisatie met een jaarlijkse teruggang van 3%. In het SEO-rapport (september 2014) wordt echter uitgegaan van forsere daling van het Wsw-bestand en de Wsw-subsidie. CvW heeft een nota Social Firm opgesteld. Hierin worden een drietal scenario's voorgelegd, waarbij de voorkeur wordt uitgesproken voor scenario 3. Het verwacht nettoresultaat voor scenario 3 (best practices) over de jaren 2017 tot en met 2020 respectievelijk 139K, - 413K, 813K en -1,2 mln. bedragen.

- Verbonden partijen (verstrekke geldleningen uit hoofde van de publieke taak)

In dit kader kunnen worden genoemd de verstrekke geldleningen aan de Stichting Sportaccommodatie Urk. M.b.t. de betalingsverplichtingen die voortvloeien uit langdurige overeenkomsten kan worden meegedeeld dat de termijnen automatisch worden geïncasseerd; daarbij is nog nooit sprake geweest van een betalingsachterstand. Verder kan nog worden meegedeeld dat er, ter meerdere zekerheid, het recht van eerste hypotheek is verstrekt op complexen woningen en de betreffende twee sporthallen. Bovendien wordt de financiële situatie van deze instellingen (zoals ook bij andere verbonden partijen het geval is) jaarlijks beoordeeld aan de hand van de financiële jaarstukken.

- Beheersplannen.

Op alle mogelijke gebieden zijn de afgelopen jaren beheersplannen gevormd. De dekking van de diverse beheersplannen is structureel afgedekt binnen de begroting. Op die gebieden is dus vrijwel geen risico meer te verwachten. Het laatste beheersplan betrof het beheersplan "gemeentelijke gebouwen".

In onderstaande tabel is een kwantificering van de algemene risico's weergegeven. Omdat deze moeilijk individueel zijn te bepalen, wordt daarbij uitgegaan van de jaarlijkse begrotingsomvang. Op basis van de uitgangspunten wordt uitgegaan van een incidenteel risicoprofiel van 5%. Uitgaande van de begrotingsomvang is van beide onderdelen (algemene dienst en grondexploitatie) de benodigde weerstandscapaciteit berekend. Dit kan als volgt worden weergegeven:

Omschrijving	Grondslag Financieel risico	Risico profiel	Benodigde weerstands-capaciteit	Eventuele opmerkingen
Begrotingsomvang 2018 van Algemene dienst	€ 41.927.200	5%	€ 2.096.400	Het is gewenst, gezien de geïnventariseerde algemene risico's (zoals hierboven gespecificeerd en toegelicht), om een deel van de beschikbare algemene weerstandscapaciteit hiervoor in te zetten. Conform de vastgestelde beleidskaders wordt een richtlijn gehanteerd, waarbij 5% van de 'omzet' als risicobedrag wordt opgevoerd.
Begrotingsomvang 2018 van Grondexploitatie	€ 4.517.100	5%	€ 225.900	
Totaal incidenteel algemene dienst	€ 41.927.200		€ 2.096.400	
Totaal incidenteel grondexploitatie	€ 4.517.100		€ 225.900	

Concrete risico's

Tot concrete risico's worden risico's gerekend waarvan de omvang van de te verwachten verplichtingen redelijkerwijs zijn in te schatten. Voor concrete risico's worden bestemmingsreserves en voorzieningen ingesteld. De gemeente heeft bijvoorbeeld een reserve/voorziening voor wethouders-pensioenen en –wachtgelden gevormd.

De hoogte van de voorzieningen en bestemmingsreserves dekken de gesignaleerde concrete risico's in voldoende mate af. Er hoeven derhalve geen aanvullende voorzieningen te worden getroffen, waarvoor eventueel de weerstandscapaciteit moet worden aangesproken.

Specifieke risico's

Tot de specifieke risico's worden risico's gerekend welke gelden voor de specifieke omstandigheden waarin de gemeente opereert. In de onderstaande tabel worden genoemde risico's, voor zover mogelijk, gekwantificeerd. Deze risico's kunnen zich eventueel op zowel de korte als de lange termijn voordoen.

Omschrijving	Grondslag Financieel risico	Risico profiel	Benodigde weerstands-capaciteit	Eventuele opmerkingen
Ombuigingsmaatregelen 2016-2019	€ 0	0%	€ 0	Geen
Totaal structureel algemene dienst	€ 0		€ 0	

Omschrijving	Grondslag Financieel risico	Risico profiel	Benodigde weerstands-capaciteit	Eventuele opmerkingen
Garantie geldleningen woningen particulieren	€ 200.700	5%	€ 10.000	Deze garantie is nog gebaseerd op een inmiddels stopgezette (verplichte) rijksregeling. Er is sprake van een klein risico omdat het Rijk voor 50% deelneemt in de risico's. Verder komen er geen nieuwe garanties bij, waardoor het risico jaarlijks afneemt (sterfhuis constructie).
Garantie geldleningen Patrimonium (publiek belang)	€ 0	5%	€ 0	Eind 2017 worden de twee resterende leningen overgedragen aan WSW.
Garantie geldlening Stichting Ons Sporthuis	€ 60.500	5%	€ 3.000	Aan Stichting Ons Sporthuis is een garantie afgegeven tot een bedrag van € 80.000.
Stichting De Rots (publiek belang)	€ 254.000	5%	€ 12.700	Aan Stichting De Rots is, inzake de jeugdvoorziening, een garantie afgegeven tot een bedrag van € 273.400 (er is sprake van recht van 1 ^e hypotheek).
Huisvuil Centrale (publiek belang)	€ 4.347.300	5%	€ 217.400	Aan deze verbonden partij zijn, o.b.v. de gemeenschappelijke regeling, garanties afgegeven tot een totaalbedrag van € 670 mln. (totaal van de garanties).
Concern voor Werk (publiek belang)	€ 454.600	10%	€ 45.500	Aan deze verbonden partij zijn, o.b.v. de gemeenschappelijke regeling, garanties afgegeven tot een totaalbedrag van € 694 miljoen (aandeel van Urk in de realisatie van een kassencomplex).
Berechja College	€ 1.185.000	60%	€ 711.000	Aan Berechja College is een garantie afgegeven voor een lening van € 1,5 miljoen. De lening wordt jaarlijks met € 125.000 afgelost. Verder staat de gemeente garant gedurende 5 jaar voor exploitatietekorten voor een bedrag van max. € 60.000 p/j.
Borgstellingen BBZ-kredieten	€ 478.300	5%	€ 23.900	M.i.v. 1 januari 2012 worden er garantiestelling afgegeven i.p.v. verstrekkingen.
Totaal incidenteel algemene dienst	€ 6.980.400		€ 1.023.500	

Omschrijving	Grondslag Financieel risico	Risico profiel	Benodigde weerstands-capaciteit	Eventuele opmerkingen
Boekwaarde diverse complexen grondexploitatie	€ 26.471.400	10%	€ 2.647.100	Dit betreft de geraamde boekwaarde van alle grondexploitatiecomplexen per ultimo 2018
Totaal incidenteel grondexploitatie	€ 26.471.400		€ 2.647.100	

Bij de bepaling van de weerstandscapaciteit is aangegeven dat in verband met de naamgeving van de reserves de weerstandscapaciteit grondexploitatie en algemene dienst afzonderlijk in beeld worden gehouden. Ook ten aanzien van de gemeente specifieke risico's wordt dit stramien gevolgd.

Nadere toelichting op deze beide onderdelen:

Algemene dienst

De grondslag voor de berekening van de totaal gekwantificeerde incidentele risico's vormt een bedrag van € 41.927.200. Voor de structurele risico's betreft dit een bedrag van € nihil. De gekwantificeerde risico's zijn gebaseerd op het maximum te betalen bedrag. Het risicoprofiel geeft aan in welke mate het risico wordt meegenomen voor de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit. Het totale kwantificeerbare risico bedraagt € 2.096.400 (incidenteel) en € nihil (structureel).

Grondexploitatie

De grondslag voor de berekening van het totaal aan gekwantificeerde risico's voor de grondexploitatie bedraagt € 26.471.400 (dit betreft de geraamde boekwaarde van alle grondexploitatiecomplexen en overige voorraden per ultimo 2018). Het totale kwantificeerbare risico bedraagt € 2.647.100 (incidenteel).

Bepaling weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen wordt bepaald aan de hand van de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's. Dit kan als volgt worden weergegeven.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit van de gemeente Urk is bepaald en is opgebouwd uit 3 onderdelen:

1. Incidentele weerstandscapaciteit algemene dienst:	€ 8.221.700
2. Incidentele weerstandscapaciteit bouwgrondexploitatie:	€ 3.500.000
3. Structurele weerstandscapaciteit algemene dienst:	€ 45.300

Benodigde weerstandscapaciteit

De risico's van de gemeente Urk worden eveneens verdeeld in uiteindelijk 3 onderdelen:

1. Incidentele risico's algemene dienst:		
- algemene risico's	2.096.400	
- specifieke risico's	<u>1.303.500</u>	€ 3.399.900
2. Incidentele risico's grondexploitatie:		
- algemene risico's	225.900	
- specifieke risico's	<u>2.647.100</u>	€ 2.873.000
3. Structurele risico's algemene dienst		€ 0

FINANCIËLE KENGETALLEN

In de begroting wordt een doorkijk gegeven naar het jaar 2021. Dit is nodig. Urk groeit en blijft groeien. Opgaven en uitdagingen liggen de komende jaren zowel op het terrein van wonen als werken. Om antwoord te kunnen geven op de blijvende en toenemende vraag naar woningen, moet Urk fors investeren. Daarnaast wordt Urk gevraagd haar bijdrage te doen in de economische ontwikkeling van Noordelijk Flevoland. Dit vraagt strategisch inzicht en gezamenlijke aanpak. Urk kan dit niet alleen en wil dit ook niet. Samen met haar buurgemeente Noordoostpolder en provincie Flevoland werken wij aan de ontwikkeling van Noordelijk Flevoland. Het credo 'Samen leven, samen werken' gaat hier zeker op. Het is noodzakelijk dat de juiste stappen op de juiste momenten worden gezet. In de kadernota zijn diverse stappen voorgesteld om de vijf pijlers in basis verder te verstevigen.

Kengetallen

De kengetallen en analyse geven gezamenlijk op eenvoudige wijze inzicht aan de gemeenteraad over de financiële positie van de gemeente Urk. In oogschouw dient te worden genomen dat de kengetallen een grofmazig instrument zijn om een uitspraak te doen over de financiële positie. De kengetallen BBV en andere financiële kengetallen vormen een belangrijk onderdeel van het model Interbestuurlijk Toezicht Financieel Toezicht (IBT FT). Het toezichtsdomein Financiën is één van de vijf domeinen waarbij de provincie het toezichthoudende gezag is. De kengetallen zijn in het IBT FT model ingedeeld in drie pijlers c.q. indicatoren: begrotings-, schuld- en weerstandspositie. In het overzicht op de volgende pagina zijn de uitkomsten van de kengetallen van iedere pijler over de jaren 2016 tot en met 2021 weergegeven. Met behulp van de stoplichtkleuren groen, oranje en rood wordt respectievelijk de situatie gunstig, neutraal of ongunstig aangegeven waar het kengetal zich in bevindt. De normen zijn veelal afgeleid van de VNG. De vijf kengetallen BBV worden afzonderlijk toegelicht en beoordeeld over de jaren 2016 tot en met 2021.

Pijlers 2016-2021

Gemeente Urk kent een begrotingspositie (pijler 1), die jaarlijks sluitend is. Ondanks dat de gemeente Urk moeilijke jaren achter de rug heeft, is het haar gelukt om haar financiële positie in 2016 sterk te verbeteren. Aan de hand van 10 financiële regels houdt gemeente Urk haar financiële weerbaarheid op peil. Deze regels worden strak nageleefd en hebben hun waarde inmiddels bewezen. De afgelopen jaren is er fors geïnvesteerd in het voorzieningenniveau. Dit uit zich in een stijging van de woonlasten die boven de VNG-norm uitkomt. De komende jaren bedragen de woonlasten 4 tot 7% boven het landelijk gemiddelde.

Vanuit het kengetal netto-schuldquote gekeken, is er een toename van de schuldpositie (pijler 2) zichtbaar. De verwachting is dat er de tot en met het jaar 2021 voor ruim € 35 miljoen wordt geïnvesteerd. In 2017 zijn reeds gronden aangekocht voor een bedrag van € 16,5 miljoen. Het jaar 2016 geeft enigszins een vertekend beeld ten opzichte van de jaren hiervoor. De netto-schuld quote over de jaren 2012-2015 bedroeg gemiddeld 154%.

In 2016 heeft de verkoop van de Visafslag plaatsgevonden evenals de hogere grondverkoop dan begroot. Hetgeen de liquiditeit een positieve wending heeft gegeven. Verder zijn alle leningen die zijn verstrekt aan de woningbouwvereniging overgenomen door de Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). De investeringen 2016 in de materiële vaste activa (€ 3 miljoen) waren beduidend lager dan het jaar 2015 (€ 15 miljoen). In 2016 zijn er derhalve geen leningen aangetrokken.

Het weerstandsvermogen (pijler 3) is in 2016 in alle opzichten sterk verbeterd. De ratio's van het weerstandsvermogen algemeen en grondexploitaties (2016: resp. 4,4 en 2,0) zijn gestegen. De ratio van het structurele weerstandsvermogen bedraagt per 31 december 2016 2,1 en de verwachting is dat dit de komende jaren gehandhaafd blijft. Het incidenteel weerstandsvermogen van het concern en de grondexploitatie blijven de komende jaren goed. Beide laten een dalend verloop zien. De grondexploitatie komt vanaf 2020 iets onder de gestelde norm van 1. Het streven is dat de eerste kavels Schokkerhoek in 2022 worden verkocht.

De toename van de balanstotalen en verminderingen van de reserves zorgen er voor dat de solvabiliteit in 2017 met vijf procent afneemt. De verwachting is dat de solvabiliteit de komende jaren gelijk blijft. Het kengetal grondexploitatie neemt in 2017 fors toe door de verwerving van nieuwe gronden. De jaren erna neemt deze geleidelijk af naar 55 % om 2021.

INTERBESTUURLIJK TOEZICHT (FT)

		gunstig	neutraal	ongunstig	rekening 2016	begroting 2017	begroting 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021
BEGROTING										
Woonlasten (mph) / woonlasten (mph) (landelijk gem.) (BBV)	%	< 95 %	> 95 % en < 105 %	> 105 %	104%	107%	106%	106%	106%	105%
Structurele exploitatie ruimte (na inzet reserves) (% baten) (BBV)	%	> 0 %	= 0 %	< 0 %	11,4%	0,3%	0,8%	0,9%	1,0%	0,2%
SCHULDPOSITIE										
EMU saldo (werkelijk versus referentiewaarde)	abs	> 0	€ 0 - € -1.158	< € - 1.518	12.919	-4.660	-8.528	1.847	-5.626	1.844
Netto-schuld quote (BBV)	%	< 90 %	> 90 % en < 130 %	> 130 %	79%	142%	126%	134%	137%	134%
Netto-schuld quote (minus verstrekte leningen (BBV)	%	< 90 %	> 90 % en < 130 %	> 130 %	72%	135%	119%	127%	130%	128%
Debt ratio	%	< 50 %	> 50 % en < 80 %	> 80 %	57%	65%	65%	64%	64%	64%
Netto schuld (minus verstrekte leningen) per inwoner	abs	< € 2.300	€ 2.300 - € 2.500	> € 2.500	€ 1.699	€ 2.884	€ 2.672	€ 2.735	€ 2.911	€ 2.971
WEERSTANDSVERMOGEN										
Weerstandsvermogen algemeen (incidenteel)	abs	> 1,0	= 1	< 1,0	4,4	3,4	3,3	3,1	3,0	3,0
Weerstandsvermogen grondexploitatie (incidenteel)	abs	> 1,0	= 1	< 1,0	2,0	1,1	1,2	1,1	0,9	0,8
Weerstandsvermogen algemeen (structureel)	abs	> 1,0	= 1	< 1,0	2,1	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Solvabiliteit (BBV)	%	> 50 %	> 20 % en < 50 %	< 20 %	31%	26%	25%	26%	26%	26%
Grondexploitatie (BBV) (NIEGG + IEGG) / totale baten)) (BBV)	%	< 20 %	> 20 % en < 35 %	> 35 %	25%	65%	54%	60%	52%	55%

Toelichting kengetallen BBV

Met ingang van de begroting 2016 moet een verplicht basisset van vijf financiële kengetallen worden opgenomen, de zogenaamde kengetallen BBV. De berekeningswijze van de kengetallen is vastgelegd in ministeriële regeling.

1. Netto-schuld quote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen overige verbonden partijen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. De netto-schuld quote van de gemeente Urk ligt in 2016 sinds jaren onder de door VNG gestelde norm (79 %). In het geval de doorleningen worden afgetrokken komt de quote op 72% (2016) uit. Hier dient wel in oogschouw te worden genomen dat de begrotingsomvang vanaf 2015 fors is toegenomen. De komende jaren neemt de quote fors toe door geplande investeringen.

2. Solvabiliteit

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat volgens artikel 42 BBV uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten. De solvabiliteit bedroeg over de jaren 2012-2015 22% en stijgt naar 31 % in 2016. Voor het jaar 2016 betekent dat 31% van de balans uit eigen middelen bestaat.

Volgens de VNG-norm is 50% een gezonde factor. In de berekening volgens de VNG-norm worden naast de reserves ook de voorzieningen tot het eigen vermogen gerekend. De solvabiliteit bedraagt voor de jaren 2012 tot en met 2015 tussen 35 % - 37 % en in 2016 41 % volgens de berekening van de VNG.

De komende jaren neemt de solvabiliteit iets af. Enerzijds vanwege afname van het eigen vermogen en anderzijds vanwege verhoging van het balanstotaal.

3. Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering en eigen belastinginkomsten. Bij structurele lasten zijn dat bijvoorbeeld de personeelslasten, kapitaallasten en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen. De structurele exploitatieruimte van de gemeente Urk is voor de komende jaren positief.

4. Grondexploitatie

Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting of jaarstukken (ingevolge artikel 17 onderdeel van het BBV = exclusief mutaties reserves) en uitgedrukt in een percentage. Het kengetal laat in 2016 een positieve ontwikkeling zien door hogere grondverkoop en toename begrotingsomvang vanaf 2015. Door verwerving van nieuwe gronden (Schokkerhoek) komt het kengetal de komende jaren boven de gestelde neutrale norm van 35% uit.

5. Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB en de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt daarom berekend door de totale woonlasten van een meerpersoonshuishouden in jaar t te vergelijken met het landelijk gemiddelde in jaar t-1 in en uit te drukken in een percentage. De gemeente kent reeds jaren een hoger percentage woonlasten dat het gemiddelde. Dit is toe te schrijven aan de bevolkingssamenstelling in combinatie met het hoge voorzieningenniveau.